

ӘОЖ 37.013.42

ҒТАМР 14.35.09

<https://doi.org/10.48371/PEDS.2025.78.3.009>

ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТІҢ ДИСКУРСИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ ӘДІСТЕРІ

*Калыкова А.О.¹, Аринова Б.А.²^{*1,2}Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Бұл мақала әлеуметтік педагогтың дискурсивті құзыреттілігін оның кәсіби дайындығының негізгі аспектісі ретінде зерттеуге, сондай-ақ оқу-тәрбие үдерісі жағдайында оны дамыту әдістерін жасауға арналған. Жаһандық өзгерістер мен білім беру саласының қарқынды дамуы жағдайында мұғалімдер, оқушылар және олардың ата-аналары арасындағы тиімді өзара іс-қимылдың маңыздылығы ерекше өзекті бола бастады. Дискурсивті құзыреттілік коммуникацияны қамтамасыз етуде шешуші рөл атқарады, өйткені ол білім беру үдерісіне қатысушылардың, соның ішінде мұғалімдер, оқушылар және ата-аналар арасындағы табысты өзара әрекеттесуге ықпал етеді. Әлеуметтік педагог жұмысының бұл жағы түсіністік пен өзара түсіністікке ықпал етеді, бұл өз кезегінде білім беру және әлеуметтік нәтижелерді жақсартады.

Мақалада әлеуметтік педагогтың дискурсивті құзыреттілігін дамытуға бағытталған әдістер мен тәсілдер талданады. Олардың ішінде тренингтер, семинарлар, жобалық оқыту және басқа да педагогикалық әдістер ерекше көзге түседі. Белсенді тыңдау, пайымдау, диалог және қақтығыстарды шешу сияқты негізгі дағдыларды жақсартуға көмектесетін оқытуда осы әдістерді практикалық қолдануға баса назар аударылады.

Әлеуметтік педагогикалық ұжым арасында жүргізілген эксперименттік зерттеу нәтижелеріне көп көңіл бөлінеді. Арнайы оқытуды аяқтаған қатысушылар дискурсивті құзыреттілік деңгейлерінің жақсарғанын көрсетті. Бұл деректер ұсынылған оқыту әдістерінің тиімділігін растайды. Эксперимент нәтижелері сонымен қатар тренингтер мен семинарлар қатысушылардың логикалық талдау, диалог жүргізу және қақтығыстарды шешу қабілетін жақсарта алатынын көрсетті. Процестің сапасын арттыру үшін білім беру технологияларын пайдаланудың маңыздылығы атап өтіледі.

Мақалада оқытуға жеке көзқарас аспектілері, қарым-қатынас үшін қолайлы атмосфера құру және заманауи технологияларды енгізу қарастырылады. Бұл қатысушылардың қажеттіліктеріне тиімді жауап беретін икемді оқу ортасын құруға көмектеседі. Автор тез өзгертін білім беру және әлеуметтік талаптарға сай болу үшін әлеуметтік педагогтың дискурсивті құзыреттілігін үздіксіз дамыту қажеттігін атап көрсетеді.

Соңында, дискурсивті құзыреттілік саласындағы үздіксіз оқу мен

кәсіби дамудың маңыздылығы атап өтіледі. Бұл білім беру үдерісінің сапасын арттыру және білім беру ортасына қатысушылардың табысты өзара әрекеттесу шарты болып табылады. Тиімді қарым-қатынас өнімді өзара әрекеттестіктің негізі болып табылады, ол жоғары білім беру және әлеуметтік нәтижелерге қол жеткізуге ықпал етеді.

Тірек сөздер: дискурсивтік құзыреттілік, коммуникация, әдіс, білім беру ортасы, кәсіби дайындық, белсенді тыңдау, дәлелдеу, инновациялық технологиялар

Кіріспе

Әлеуметтік педагогтің дискурсивтік құзыреттілігі – білім беру ортасындағы өзара іс-қимылдың тиімділігін анықтайтын негізгі аспектілердің бірі. Қазіргі қоғамда коммуникация мен әлеуметтік өзара әрекеттестік маңызды рөл атқарады, сондықтан дискурсивтік құзыреттілікті дамыту әлеуметтік педагогтың кәсіби қызметінде аса қажетті дағдыға айналып отыр. Бұл мақалада біз әлеуметтік педагогтің қызметінің мәнін, оның дискурсивтік құзыреттілігінің ерекшеліктерін, сондай-ақ оны дамыту әдістері мен тәсілдерін жан-жақты қарастырамыз.

Әлеуметтік педагог көптеген функцияларды атқарады, соның ішінде балалар мен олардың отбасыларына қолдау көрсету, білім беру үдерісін ұйымдастыру, сондай-ақ әртүрлі әлеуметтік топтармен жұмыс жасау. Оның қызметінің маңызды бөлігі – оқушылармен, ата-аналармен және әріптестермен тиімді коммуникация орнату. Дискурсивтік құзыреттілік тек тілдік дағдыларды ғана емес, сонымен қатар белсенді тыңдау, эмпатия таныту және қарым-қатынас контекстін түсіну қабілетін де қамтиды.

Әлеуметтік педагогтың кәсіби құзыреттілігі оқу, тәрбиелік, әлеуметтік-психологиялық және ұйымдастырушылық міндеттерді тиімді шешуге қажетті білім, білік және жеке қасиеттердің жиынтығын қамтиды. Коммуникативтік құзыреттілік, оның құрамдас бөлігі – дискурсивтік құзыреттілік мамандықтың жеке аспектісі емес, жалпы кәсіби құзыреттіліктің органикалық бөлігі болып табылады.

Бұл мақаланың негізгі мақсаты – әлеуметтік педагогтың дискурсивтік құзыреттілігін дамыту әдістерін зерттеу және олардың тиімділігін эксперименталды түрде анықтау. Зерттеу объектісі – әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігі, ал зерттеу пәні – оқу-тәрбие процесінде әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін дамытудың әдістері мен тәсілдері. Зерттеу барысында біз белгілі авторлар әзірлеген әдістерді қолдандық, бұл әлеуметтік педагогтер арасындағы дискурсивтік құзыреттілік деңгейін бағалауға мүмкіндік берді.

Зерттеу тренингтер, семинарлар және интерактивті курстар сияқты инновациялық технологияларды қолдану әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілік деңгейін айтарлықтай арттыратынын көрсетті.

Бұл әдістер тиімді қарым-қатынас, белсенді тыңдау және сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған.

Материалдар мен әдістер

Бұл зерттеу әлеуметтік педагогтардың дискурсивті құзыреттілігін дамыту әдістерін терең ғылыми зерттеуге бағытталған. Зерттеу әдістемесі келесі элементтерді қамтиды:

1. Ғылыми-теориялық негіздер мен зерттеу парадигмалары – жүйелік көзқарас дискурсивті құзыретті білім беру жүйесінің құрамдас бөлігі ретінде қарастырады, оның құрылымдық және функционалдық құрамдастарын талдайды; белсенділікке негізделген тәсіл (Л.С.Выготский, А.Н.Леонтьев) мұғалім мен оқушылардың өзара әрекетін белсенділік арқылы дамытылатын құзыреттер жиынтығы ретінде анықтайды; мәдени-тарихи көзқарас дискурсивті құзыреттілік пәндік және әлеуметтік контексте қалыптасатынын көрсетеді; және коммуникативті лингвистика және CEFR концепциясы дискурс құзыреттілігінің лингвистикалық құралдар мен контекстік бейімделуді функционалды түрде реттеу қабілетін ашады.

2. Зерттеу объектісі мен пәні. Объектісі – әлеуметтік педагогтардың кәсіби құзыреттілігінің дискурсивті құрамдас бөлігі, ал пәні – осы құзыретті дамытудың әдістері мен тәсілдерінің тиімділігі.

3. Зерттеу әдістері. Мыналар пайдаланылды: әдебиеттерге шолу және отандық және шетелдік авторлардың теориялық ережелерін жүйелеу (Нурмахамедова А.В., Отделенова Д.А., Козлова А.Н. және т.б.), А.Б. Нұрмұхамедова тыңдау, дәлелдеу, диалог және қақтығыстарды шешу дағдыларын бағалауға арналған диагностикалық құралдармен (алдын-ала және кейінгі тестілеу), медиа дискурсты бағалауға арналған мұғалімдерге арналған сауалнама, бейнематериалдар мен нақты медиа жағдайлар негізінде сыни ойлауды талдау үшін дискуссиялар мен фокус-топтар, практикалық жағдайларды талдау және шешім қабылдау процесін бағалау үшін кейс-стадилер, сондай-ақ семинар-тренинг барысында қатысушыларды бақылау. алдын ала әзірленген сценарийлер.

4. Мәліметтерді өңдеу және талдау. Сандық талдау құралдарды салыстыруды, пайыздық өзгерістерді есептеуді және t-тесттерді қамтиды; Мазмұнды талдау арқылы фокус-топтық транскрипттерді кодтау және санаттау арқылы сапалы талдау жүргізілді; Нәтижелер ғылыми-теориялық тұжырымдармен салыстыру үшін тақырыптық матрицаларда жүйеленді.

5. Зерттеу кезеңдері. Бірінші кезең әдебиеттерге алдын ала шолу жасауды және концептуализациялауды, екінші кезеңге әдістемелік құралдарды дайындауды және оларды сынақтан өткізуді, үшінші кезеңге эксперименттік және бақылау топтарында диагностикалық әдістерді қолданатын негізгі экспериментті, төртінші кезеңді деректерді өңдеуді және түсіндіруді, бесінші кезеңді нәтижелерді салыстыруды және сапалы талдауды қамтыды.

Сонымен, қолданбалы әдістер жиынтығы әлеуметтік педагогтардың дискурсивті құзыреттілігін дамытудың теориялық негіздерін, диагностикалық құралдарын және практикалық механизмдерін толық сипаттайды.

Нәтижелер және талқылау

Дискурсивтік құзыреттілік – бұл шет тілінде дискурсты қабылдау және құру қабілеті, оның ішінде мәтіндерді қабылдау кезінде белгілі бір дискурстық қауымдастықтың тезаурусын интерпретациялау және пайдалану дағдылары. Қазіргі цифрлық әлем контекстінде медиа дискурс құзыреттілігі әлеуметтік педагогтер үшін ерекше маңызды, себебі ол ақпаратты талдау және медиа-контентті сыни тұрғыдан қабылдау дағдыларын қамтиды [1].

Д.И. Отделеновтың пікірінше, дискурсивті құзыреттілік коммуникативтік құзыреттіліктің құрамдас бөлігі болып табылады. Ол әртүрлі функционалды стильдердегі логикалық, дәйекті және тұтас мәлімдемелерді құрастыру және түсіну қабілетін, мәлімдеме түріне байланысты тілдік құралдарды таңдау қабілетін білдіреді. Тілдік материалды біртұтас және өзара байланысты мәтінге (дискурсқа) жүйелей білу – дискурсивті құзыреттіліктің негізгі дағдысы. Дискурс – экстралингвистикалық параметрлері (қарым-қатынасқа қатысушылардың коммуникативті мақсаттары, қарым-қатынас жағдайлары, уақыт және әңгімелесушінің білімі) және мәтінге тән тілдік сипаттамалары бар сөйлеу әрекеті» [2].

Козловтың еңбегінде дискурсивтік құзыреттілікті құрайтын құрамға Сельсе-Мурсиа бойынша келісімділік, тұтастық, сөйлесу құрылымдары және сөйлесу кезінде кезекпен жүруді сақтау категориялары кіретіні айтылған. Сондай-ақ тыңдаушының сөйлемдерді дұрыс реттілікпен құра алу қабілетін қамтитын дискурстық құзыреттілік сипаты туралы Еуропа Кеңесінің Тілдер шеңбері (CEFR) мәлімдемесі де қарастырылады [3].

Сонымен бірге білім беру жүйесінде С.Р. Мұғаллимова, мұғалімнің кәсіби мәдениетінің маңызды құрамдас бөліктерінің бірі – оның оқыту мен тәрбиелеу мақсатына жету үшін оқушылармен тиімді диалог құра білуі. Осыған байланысты педагогикалық дискурстың маңызды сипаттамалары мен мұғалімнің дискурсивті құзыреттілігінің мазмұны бойынша әзірлемелер пайда бола бастады. Ал, А.Н.Шамовтың анықтамасы бойынша, дискурсивті құзыреттілік – адамның коммуникативтік мәлімдемелердің әртүрлі түрлерін түсіну, сонымен қатар әр түрлі функционалды стильде тұтас, үйлесімді және логикалық мәлімдеме құрастыру қабілеті.

Демек, дискурсивті құзыреттілік – педагогикалық диалогтың тиімділігін және білім беру нәтижелеріне қол жеткізуді қамтамасыз ететін қарым-қатынас мақсаты мен шарттарына байланысты тілдік құралдарды барабар таңдай отырып, мұғалімнің тұтас, логикалық үйлесімді және функционалды бейімделген дискурсты түсіну және құрастыру қабілеті.

Медиа дискурс құзыреттілігінің негізгі элементі – әртүрлі БАҚ көздерінен алынған ақпаратты талдау және сыни тұрғыдан қабылдау қабілеті, бұл жастармен жұмыс істейтін әлеуметтік педагогтер үшін ерекше маңызды. Дидактикалық дискурс, өз кезегінде, білім беру ортасында мұғалім мен оқушылар арасында ақпарат пен мағына алмасуға ықпал етеді, бұл білімді қалыптастыруға және танымдық дағдыларды дамытуға көмектеседі [1].

Оқыту процесінде әлеуметтік педагогтер студенттердің дискурсивтік құзыреттілігін дамыту үшін маңызды болып табылатын білімді түсіну мен меңгеруді қамтамасыз ету үшін түсіндірулер мен анықтамаларды қолдануы керек. Оқытуда мысалдар мен иллюстрацияларды қолдану әлеуметтік педагогтерге материалды қолжетімді және түсінікті етуге көмектеседі, теория мен практика арасындағы байланысты қалыптастырады. Дидактикалық дискурс контекстінде аналогияларды қолдану тәрбиеленушіде жаңа ұғымдарды бұрыннан бар біліммен байланыстыру арқылы бейімделуге көмектеседі. Сонымен қатар, дидактикалық дискурс барысында ұғымдар мен идеяларды қайталау білімді нығайтуға көмектеседі, бұл әлеуметтік педагогтердің білімдерін бекіту үшін өзекті болып табылатын материалды тәрбиеленушілердің жақсы меңгеруіне мүмкіндік береді [2].

Осы білімді тиімді түрде ұйымдастыру үшін, оқыту әдістері маңызды рөл атқарады. Педагогикада «оқыту әдісі» терминіне көптеген анықтамалар берілген. Олардың кейбіреулерін толығырақ қарастырайық.

Абдиязова С.А. «Оқыту әдістері – бұл оқу-тәрбие процесінің міндеттерінің кешенін шешуге бағытталған мұғалім мен оқушылардың өзара байланысты іс-әрекетінің тәсілдері» дейді [3].

М.А. Казимованың [4] зерттеуінде әдістер білім беру мақсаттарына жету және мәселелерді шешу жолдары мен құралдарының жиынтығы ретінде анықталады.

Ф.Ф. Королев, В.Е. Гмурман әдіс қолданылатын әрекеттің дамуының ішкі заңдылықтарын көрсетеді және осы процестің негізгі белгілерін анықтайды деп тұжырымдайды [5].

Шон Манахер өз еңбегінде [6] әдіс әрекет ету ережелерінің стандартталған және бір мәнді жиынтығы екенін көрсетеді. Стандарттар мен айқындық болмаса, әдіс те болуы мүмкін емес.

М. Скутил, К. Гавличкова және Р. Матеичкова келесідей анықтама береді: «Оқыту әдісі – бұл оқушылардың жеке басындағы жоспарлы өзгерістерге қол жеткізу үшін саналы түрде жүзеге асырылатын мұғалімдер мен студенттер қызметінің тексерілген және жүйелі жұмыс істейтін құрылымы» [7].

Суджата Мехта оқыту әдістерін бір жағынан оқыту әдістері, екінші жағынан оқыту әдістері ретінде қарастыруға болады деп есептейді [8].

Сонымен, осы анықтамаларды талдай келе, оқыту әдісі дегеніміз

– білім беру мақсатына жету үшін мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеттесу тәсілдерін қамтитын жүйелі тәсіл деп айта аламыз. Ол оқыту мен оқу әдістерін қамтиды, білім беру процесінің негізі болып табылады және білімді тиімді меңгеруге және дағдыларды дамытуға ықпал ететін оқу әрекетінің заңдылықтарын көрсетеді.

Дискурсивтік құзыреттілік – бұл біртұтас, логикалық құрылымдалған мәлімдемелерді қабылдау және генерациялау, сондай-ақ жағдайдың экстралингвистикалық ерекшеліктерін талдау қабілеті, бұл әлеуметтік педагогтер үшін кәсіби қызметінде ерекше маңызды. Дискуссия – студенттердің тыңдау және сөйлеу дағдыларын дамытуға, олардың дискурсивтік құзыреттілігін қалыптастыруға және оқытылатын материалды тереңірек түсінуге ықпал ететін педагогикалық дискурстың маңызды жанры. Пікірталас барысында студенттер мұқият тыңдауға, сұрақ қоюға және контекстті талдауға үйренеді, бұл олардың сыни ойлауы мен дәлелдеу дағдыларын дамытады.

Осылайша, оқыту әдістері мен дискурсивтік құзыреттіліктің өзара байланысы әлеуметтік педагогтердің кәсіби қызметінде маңызды рөл атқарады, өйткені тиімді оқыту әдістері студенттердің дискурсивтік құзыреттілігін дамытуға ықпал етеді, ал дискурсивтік құзыреттілік оқушылардың білімді тереңірек меңгеруіне және сыни ойлау дағдыларын қалыптастыруына көмектеседі.

Пікірталастарды оқу процесінде пайдалану тек дискурсивтік құзыреттілікті қалыптастыруға ғана емес, сонымен қатар оқушылардың ынтасын, шығармашылық және сыни ойлауын нығайтуға ықпал етеді. Әлеуметтік педагогтың дискурсивтік құзыреттілігі оқу-тәрбие процесінде шешуші рөл атқаратын маңызды аспект болып табылады, өйткені ол тиімді қарым-қатынасты қамтамасыз етеді. Бұл өз кезегінде мұғалімдер, оқушылар және олардың ата-аналары арасындағы қарым-қатынасты нығайтуға көмектеседі.

Біздің әдебиеттік шолуда дискурсивтік құзыреттіліктің негізгі аспектілерін, оны дамыту әдістерін және осы саладағы зерттеу нәтижелерін қарастырамыз. Дискурсивтік құзыреттілікке тілдік дағдылар ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік контексте ақпаратты тиімді жеткізу, белсенді тыңдау, әңгімелесушінің хабарламаларын түсіну және адекватты жауап беру қабілеттері де кіреді.

Дискурсивтік құзыреттілікке тілдік дағдылар ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік контексте ақпаратты тиімді жеткізу, белсенді тыңдау, әңгімелесушінің хабарламаларын түсіну және адекватты жауап беру қабілеттері де кіреді. С.А.Сейітов өз зерттеуінде дискурсивтік құзыреттілік әлеуметтік педагогтың кәсіби қызметінің құрамдас бөлігі болып табылатынын, өйткені ол білім беру процесінің әртүрлі қатысушыларымен өзара әрекеттесу сапасына әсер ететінін атап көрсетеді [9]. Ол сондай-

ақ бұл құзыретті дамыту сенімді қарым-қатынас орнатуға және барлық қатысушылардың қатысу деңгейін арттыруға көмектесетінін атап өтеді.

Әлеуметтік педагогтың дискурсивтік құзыреттілігін дамытудың әдістері мен тәсілдерінің әртүрлілігі зерттеу жұмысының маңызды аспектісі болып табылады. А.Б.Нұрмұхамедова өз жұмысында дискурсивтік құзыреттілігін арттыруға бағытталған тренингтер мен семинарлардың тиімділігін зерттейді. Ол белсенді тыңдау және дәлелдеу дағдыларын дамытуға ықпал ететін рөлдік ойын және топтық талқылау сияқты инновациялық әдістерді ұсынады [10]. Бұл әдістер әлеуметтік педагогтер ға өздерінің тілдік дағдыларын жетілдіруге ғана емес, сонымен қатар контекст пен аудиторияға байланысты қарым-қатынасын бейімдеуді үйренуге мүмкіндік береді.

Зерттеулер көрсеткендей, дискурсивтік құзыреттілікті дамытуға бағытталған әдістердің тиімділігі эксперименттік түрде расталуы керек. М.Қ.Тұрсынова өз зерттеуінде әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін арттыру үшін әртүрлі әдістерді қолдану нәтижелерін талдайды. Ол интерактивті технологиялар мен инновациялық тәсілдерді қолдану сандық және сапалық көрсеткіштермен расталатын дискурсивтік құзыреттілік деңгейін айтарлықтай жақсартатынын атап өтеді [11]. Атап айтқанда, Тұрсынова курс тыңдаушыларының студенттермен және олардың ата-аналарымен қарым-қатынас жасау дағдылары мен сенімділіктерінің жақсарғанын атап өтеді.

Дискурсивтік құзыреттілікті дамыту әлеуметтік педагогтың кәсіби қызметінің маңызды аспектісі болып табылады. Зерттеулер көрсеткендей, тиімді әдістер мен тәсілдерді қолдану дискурсивтік құзыреттілік деңгейін айтарлықтай жақсартуға мүмкіндік береді. Әлеуметтік педагогтер ға білім беру ортасында қарым-қатынас және өзара әрекеттесу дағдыларын жақсартуға көмектесетін жаңа әдістерді зерттеу және енгізуді жалғастыру маңызды.

Сондай-ақ сөйлеу мәдениеті әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігінің маңызды аспектісі болып табылады. Қарым-қатынас оқу-тәрбие процесінде шешуші рөл атқаратын қазіргі жағдайда тілді сауатты және дұрыс қолдану оқушылармен, ата-аналармен және әріптестермен табысты өзара әрекеттесудің міндетті шартына айналады.

Е.Ю. Гетте және А.В. Бабаева жүргізген зерттеулер, әлеуметтік қызметкерлердің сөйлеу мәдениетінің деңгейі төмен болып қалып отырғанын көрсетеді, бұл әсіресе балалармен және жасөспірімдермен жұмыс жасау жағдайында елеулі алаңдаушылық туғызады. Олардың зерттеуі әлеуметтік қызметкерлердің көпшілігі айтылу мен тілді қолдануда айтарлықтай қателіктер жіберетінін көрсетті, бұл олардың кәсіби жұмысына және клиенттерге деген сеніміне теріс әсер етуі мүмкін [12].

Әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілік деңгейін арттыру

үшін сөйлеу мәдениетін дамытуға бағытталған бағдарламаларды жүзеге асыру қажет. Бұған дұрыс айтылу бойынша тренингтер, грамматика мен стиль бойынша семинарлар, сондай-ақ іскерлік қарым-қатынас дағдыларын жақсартуға бағытталған практикалық сабақтар кіруі мүмкін.

Осылайша, сөйлеу мәдениеті бойынша жұмыс әлеуметтік педагогтерді даярлау мен біліктілігін арттырудың құрамдас бөлігіне айналуы керек, бұл өз кезегінде олардың дискурсивтік құзыреттілігін арттыруға және кәсіби қызметінің тиімділігіне ықпал етеді.

Педагогикалық психологиядағы қазіргі зерттеулер әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін арттырудың негізгі әдісі ретінде диалогтік оқытудың маңыздылығын атап көрсетеді. Диалогтік оқыту білім беру үдерісіне қатысушылар арасында белсенді ой алмасуға, идеяларды талқылауға және сыни талдауға бағытталған. Бұл тілдік дағдыларды ғана емес, сонымен қатар құрмет, эмпатия және ынтымақтастық сияқты әлеуметтік құзыреттерді дамытуға жағдай жасайды [13].

Диалогтік оқытуды білім беру үдерісіне енгізу мұғалімдер мен студенттердің өзара белсенді әрекет етуіне мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде инклюзивті білім беру ортасын құруға ықпал етеді. Зерттеулер көрсеткендей, диалогтік тәжірибелер жақсы академиялық нәтижелерге және студенттер арасындағы күшті әлеуметтік байланыстарға ықпал етеді. Осылайша, диалогтік тәсілдерді қолдану мұғалімдердің дискурсивтік дағдыларын жетілдіріп қана қоймайды, сонымен қатар әрбір қатысушының өз ойын, ойын жеткізуге мүмкіндігі бар жалпы тәрбиелік үйлесімділікке ықпал етеді.

Диалогтік оқытудың маңызды аспектісі өнімді диалогқа мүмкіндік беретін өзара әрекеттестіктің айқын ережелері болып табылады. Бұл ережелер ақпарат алмасуды, ұжымдық шешім қабылдауды және оқу және идеялармен алмасу үшін қауіпсіз кеңістікті жасайтын баламаларды талқылауды қамтиды [14]. Бұл принциптерді әлеуметтік қызметкерлерді студенттермен, әріптестермен және қоғамдастықпен тиімдірек әрекеттесуге дайындау үшін тікелей бейімдеуге болады.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, әлеуметтік педагогтерді оқыту және біліктілігін арттыру бағдарламаларына диалогтік оқыту әдістерін кіріктіру олардың дискурсивтік құзыреттілігін дамытудың және оқу тәжірибесінде өзекті әлеуметтік мәселелерді шешуге дайындаудың тиімді жолын ұсынады. Бұл әдістердің тиімділігін бағалау үшін әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілік деңгейлерін анықтау маңызды. 1-суретте әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілік деңгейлері көрсетілген, бұл олардың кәсіби қызметіндегі маңызды аспектілерді айқындайды [11-15].

Әлеуметтік педагогтердің дискурсивті құзыреттілік деңгейлері

Жоғары деңгей	Орташа деңгей	Төмен деңгей
• Ақпаратты терең талдау; • Күрделі тақырыптарды түсіндіру; • Күрделі тақырыптар бойынша диалог жүргізу; • Дәлелдеу дағдылары; • Әңгімелесушіні сендіру	• Жалпы тақырыптар бойынша қарым-қатынасты сақтау; • Белсенді тыңдау; • Әңгімелесушіні түсіну	• Шектеулі қарым-қатынас дағдылары; • Ойды білдірудегі қиындықтар; • Контекстті түсіну мәселелері

Сурет 1 – Әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілік деңгейлері

1-суретте көрсетілген әлеуметтік педагогтердің дискурс-құзыреттілік деңгейлерін қарастырайық.

1. Дискурс-құзыреттіліктің жоғары деңгейінде әлеуметтік мұғалімдер қарым-қатынас пен талдаудың дамыған дағдыларына ие. Олар ақпаратты сыни тұрғыдан бағалауға және түсіндіруге, негізгі ойларды анықтауға және негізделген қорытындылар жасауға қабілетті. Бұған әртүрлі көзқарастарды ескере отырып, әлеуметтік мәселелер, психологиялық аспектілер және педагогикалық теориялар сияқты күрделі ұғымдарды түсіндіру және талқылау мүмкіндігі кіреді. Әлеуметтік тәрбиешілер қарама-қайшы немесе сезімтал мәселелер талқыланатын жағдайларда да сындарлы диалогты сақтай алады. Олар логикалық дәлелдер мен мысалдар келтіре отырып, өз пікірлерін тұжырымдауға және негіздеуге, сондай-ақ сенімді дәлелдер мен эмоционалды конверсияларды қолдана отырып, басқалардың пікіріне әсер етуге шебер.

2. Орта деңгейдегі дискурсивтік құзыреттілікке ие әлеуметтік педагогтер қарым-қатынас дағдыларын жақсы меңгерген, бұл оларға жалпы тақырыптарда әңгіме өрбітіп, сенімді атмосфера қалыптастыруға мүмкіндік береді. Олар сұхбаттасушыны мұқият тыңдап, нақтылаушы сұрақтар қоя алады және оның көзқарасын түсінетінін көрсете біледі. Сонымен қатар, әлеуметтік педагогтер өзгелердің эмоциялары мен ниеттерін дұрыс танып, тиімді өзара әрекеттесу орната алады.

3. Төмен деңгейдегі дискурсивтік құзыреттілікке ие әлеуметтік педагогтер қарым-қатынас барысында белгілі бір қиындықтарға тап болады.

Олардың коммуникативтік дағдылары шектеулі болғандықтан, әңгімелесуді қолдау қабілеті төмен, бұл өз кезегінде түсінбеушілік пен жанжалдарға әкелуі мүмкін. Сондай-ақ, олар өз ойларын нақты жеткізуде қиындықтарға кезігеді, бұл идеялар мен пікірлерді тұжырымдауды қиындатып, басқалармен өзара әрекеттесуді күрделендіреді. Бұдан бөлек, әлеуметтік және мәдени ерекшеліктерді жеткілікті деңгейде түсіне алмау, коммуникацияның контекстін дұрыс қабылдамау салдарынан сұхбаттасушының айтқанын қате түсіндіру қаупі туындайды.

Әлеуметтік қызметкерлерге арналған дискурстық құзыреттілік деңгейлерінің бұл шеңбері клиенттермен, әріптестермен және жалпы қоғамдастықпен тиімді әрекеттесу үшін коммуникациялық дағдыларды дамытудың маңыздылығын көрсетеді. Дискурстық құзыреттіліктің жоғары деңгейі әлеуметтік педагогтерге күрделі мәселелерді сәтті шешуге және оны қажет ететіндерге қолдау көрсетуге мүмкіндік береді.

Дискурсивтік құзыреттіліктің сапалық көрсеткіштері қарым-қатынасқа деген сенімділік деңгейін, аудиторияға байланысты қарым-қатынас стилін бейімдеу қабілетін және жанжалдарды шешу қабілетін қамтуы мүмкін.

Зерттеу барысында «Білім және жаңа инновациялық технологиялар орталығы» атты біліктілікті арттыру орталығында эксперимент жүргізілді, «Әлеуметтік педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыру» тақырыбындағы Алматы облысы бойынша жүргізілген курстарда. Курстар онлайн және офлайн форматтарында жүргізілді. 40 әлеуметтік педагог қатысып, екі топқа бөлінді: дискурсивтік құзыреттілігін дамыту бойынша тренингтен өткен эксперименттік топ (20 адам) және бақылау тобы (20 адам). Дискурсивті құзыреттілік деңгейін бағалау үшін А.Б.Нұрмұхамедова әзірлеген, тыңдау дағдыларын, дәлелдеуді, диалогты және конфликттерді шешуді бағалауды қамтитын әдістеме пайдаланылды.

Тренингке дейін және одан кейінгі бағалау нәтижелері 1-кестеде келтірілген

Кесте 1 - Жаттығуға дейін және одан кейінгі бағалау нәтижелері

Топ	Жаттығуға дейінгі орташа балл	Жаттығудан кейінгі орташа балл	Өзгеріс (%)
Эксперименттік	65	85	+30%
Бақылау	66	67	+1.5%

Сурет 2 - Қатысушылардың дискурсивтік құзыреттілік деңгейінің өзгеруі

График (1-сурет) екі топтағы қатысушылардың дискурсивтік құзыреттілік деңгейінің өзгеруін көрсетеді: эксперименттік және бақылау.

- Эксперименттік топ. Тренингке дейін орташа балл 65 болса, оқудан кейін 85-ке дейін өсті, бұл 30% өсімге сәйкес келеді. Бұл айтарлықтай жақсарту дискурсивтік құзыреттілікті дамытуға бағытталған оқытудың жоғары тиімділігін көрсетеді.

- Бақылау тобы. Жаттығуға дейінгі орташа балл 66 болды, ал жаттығудан кейін ол тек 67-ге дейін өсті, бұл небәрі 1,5% өзгеріс. Бұл ең аз жақсарту ешқандай арнайы араласусыз бақылау тобына қатысушылардың дискурсивтік құзыреттілік деңгейі іс жүзінде өзгеріссіз қалғанын көрсетеді.

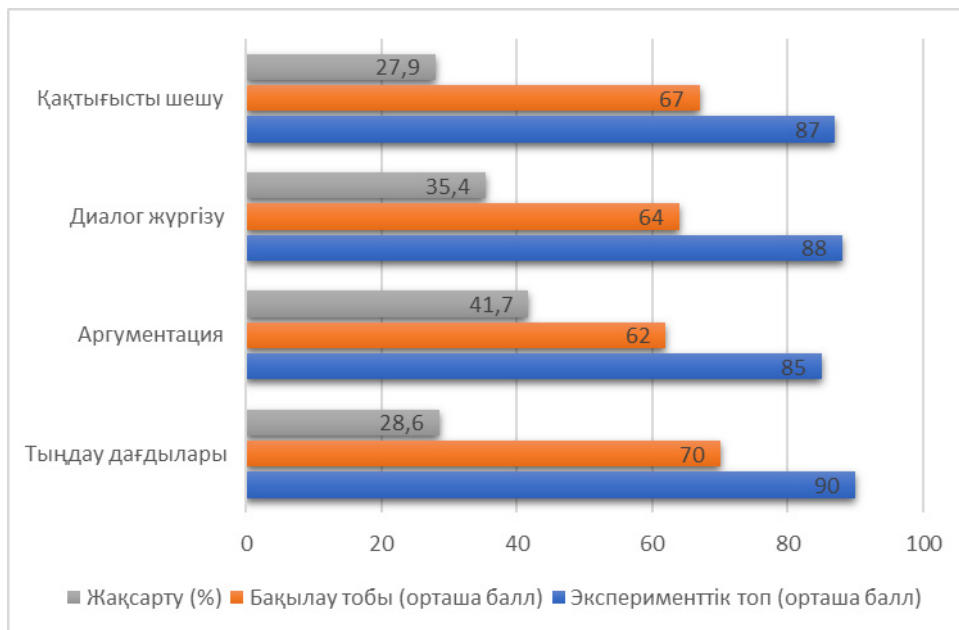
График оқыту эксперименттік топта дискурстық құзыреттіліктің дамуына оң әсер еткенін, ал бақылау тобында айтарлықтай өзгерістер болмағанын анық көрсетеді.

2-кестеде дискурсивті құзыреттіліктің әртүрлі компоненттері бойынша эксперименттік және бақылау топтарын салыстыру нәтижелері берілген.

Кесте 2 - Зерттеу нәтижелері

Дискурсивтік құзыреттілік құрамдас бөлігі	Эксперименттік топ (орташа балл)	Жақсарту (%)		Бақылау тобы (орташа балл)	Жақсарту (%)
Тыңдау дағдылары	70-90	28,6		70	2
Аргументация	60-85	41,7		62-63	1,6
Диалог жүргізу	65-88	35,4		64-65	1,6
Қақтығысты шешу	68-87	27,9		67-68	1,5

3-суретте эксперименттік және бақылау топтары арасындағы нәтижелердің салыстырмалы талдауы анық көрсетілген.

Сурет 3 - Нәтижелердің салыстырмалы талдауы

Эксперименттік және бақылау топтары арасындағы нәтижелердің салыстырмалы талдауы оқытудың дискурсивтік құзыреттіліктің дамуына айтарлықтай әсер еткенін көрсетті. Талдау барысында дискурсивтік құзыреттіліктің жеке құрамдас бөліктеріне баға берілді, мысалы:

- Тыңдау дағдылары. Эксперименттік топта орташа балл 70-тен 90-ға дейін өсті, бұл 28,6% жақсартуды білдіреді. Бақылау тобында өзгерістер тек 2% болды.

- Аргументация. Эксперименттік топта орташа балл 60-тан 85-ке дейін (41,7% жақсарту), бақылау тобында 62-ден 63-ке дейін (1,6% жақсарту) өсті.

- Диалог жүргізу. Эксперименттік топта орташа балл 65-тен 88-ге дейін (35,4% жақсарту), бақылау тобында - 64-тен 65-ке дейін (1,6% жақсарту).

- Қақтығысты шешу. Эксперименттік топта орташа балл 68-ден 87-ге дейін (27,9% жақсарту), бақылау тобында 67-ден 68-ге дейін (1,5% жақсарту) өсті.

Бұл деректер тренингтің тиімді болғанын және әлеуметтік қызметкерлер/педагогтер арасында дискурсивтік құзыреттіліктің барлық аспектілерін айтарлықтай жақсартуға ықпал еткенін растайды.

Осылайша, зерттеу нәтижелері тренингтер мен семинарлар сияқты оқытудың инновациялық әдістерін қолдану әлеуметтік педагогтердің

дискурсивтік құзыреттілік деңгейін айтарлықтай арттыратынын көрсетеді. Бұл өз кезегінде олардың кәсіби қызметіне және студенттермен, ата-аналармен және әріптестермен қарым-қатынасына оң әсер етуі мүмкін.

Зерттеудің алынған нәтижелері әлеуметтік педагогтердің кәсіби іс-әрекеті үшін дискурсивтік құзыреттілік маңыздылығын көрсетеді. Эксперименттік топтағы дискурсивтік құзыреттілік орташа баллының 30%-ға артуы тыңдау, дәлелдеу, диалог және жанжалдарды шешу сияқты негізгі дағдыларды дамытуға бағытталған тренингтер мен семинарларды енгізу оқыту тәжірибесінің сапасын айтарлықтай жақсартатынын көрсетеді.

Бұл өзгерістер оқу үдерісіне оң әсер етуі мүмкін, өйткені дискурсивтік құзыреттіліктің жоғарылауы оқушылармен, ата-аналармен және әріптестермен тиімді әрекеттесуді жеңілдетеді. Жоғары қарым-қатынас дағдылары бар әлеуметтік педагогтер өз клиенттерінің қажеттіліктерін түсінуге, жанжалдарды шешуге және қолдау көрсететін білім беру ортасын құруға қабілетті. Бұл өз кезегінде оқу нәтижелерінің жақсаруына және білім беру үдерісіне қатысушылардың қанағаттануының артуына әкелуі мүмкін.

Алынған нәтижелерді әдебиет деректерімен салыстыру зерттеу нәтижелерінің дискурсивтік құзыреттілік саласындағы бар зерттеулермен сәйкес келетінін және толықтыратынын көрсетеді. Мысалы, А.Б.Нұрмұхамедованың еңбегінде тренингтер мен семинарлар әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін арттырудың тиімді әдістері екендігі атап өтілген, бұл осы зерттеудің нәтижелерімен расталады [10].

Сонымен қатар, М.Қ.Тұрсынованың зерттеулері де әлеуметтік педагогтердің кәсіби өсуінің негізгі аспектісі ретінде дискурсивтік құзыреттілікті дамыту қажеттілігін көрсетеді [11]. Эксперименттік топта тыңдау, дәлелдеу және диалог жүргізу дағдыларының айтарлықтай жақсарғаны туралы қорытындылар әр түрлі оқыту форматтарының дискурсивтік құзыреттілікті дамытуға әсері және олардың әлеуметтік саланың кәсіби қызметіне ұзақ мерзімді әсері сияқты әрі қарайғы зерттеулер үшін жаңа аспектілерді ашады. тәрбиешілер.

Осылайша, бұл зерттеудің нәтижелері бар теорияларды растап қана қоймайды, сонымен қатар әлеуметтік педагогтер ды даярлауда оқытудың тиімді әдістерін одан әрі зерделеу және енгізу қажеттілігін айта отырып, білім беру тәжірибесіндегі дискурсивтік құзыреттілік рөлін түсінуге ықпал етеді.

Әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін арттыру бойынша зерттеу нәтижелері толығырақ қарастырылуы тиіс бірнеше факторларға байланысты болуы мүмкін.

1. Қатысушылардың дайындық деңгейі. Әлеуметтік педагогтердің бастапқы даярлығының әртүрлі деңгейлері соңғы нәтижеге айтарлықтай әсер ете алар еді. Тұтынушыларға қызмет көрсету саласындағы қарым-қатынас пен өзара әрекеттесу бойынша бұрынғы тәжірибесі жоғары

қатысушылардың дағдылары айтарлықтай жоғары болды. Бұл олардың кейбір қарапайым дағдыларға ие болғандығына және ұсынылған оқыту әдістеріне оңай бейімделуіне байланысты болуы мүмкін.

2. Тренингтер мен семинарларды өткізу контексті. Тренингтердің тиімділігіне тренингтер өткізілген ретро-аналитикалық контекст де әсер еткен болуы мүмкін. Мысалы, егер семинар қолдау және өзара көмек атмосферасында өтсе, бұл қатысушылардың көбірек қатысуына ықпал етті және ұсынылған дағдыларды белсенді түрде қолдануға мүмкіндік берді. Сонымен қатар, орналасу, қолайлы орта және оқу ресурстарының қолжетімділігі сияқты факторлар нәтижелерге әсер еткен болуы мүмкін.

3. Педагогтердің жеке ерекшеліктері. Қатысушылардың мотивация, жаңа нәрселерге ашықтығы және өзін-өзі бағалау деңгейі сияқты жеке қасиеттері де рөл атқарды. Оқуға деген ынтасы жоғары және өз құзыреттіліктерін дамытуға қызығушылықтары жоғары мұғалімдер кәсіби өсуге аз қызығушылық танытқандармен салыстырғанда өз дағдыларының жоғарылауын көрсетті.

Анықталған факторларды ескере отырып, әлеуметтік педагогтер ға дискурсивтік құзыреттілікке оқытудың әдістері мен тәсілдерін жетілдіру бойынша бірнеше ұсыныстарды ұсынуға болады:

1. Жекеленген тәсіл. Қатысушылардың дайындық деңгейіне негізделген оқудың жеке жоспарларын жасау оқытудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл әр мұғалімнің өз деңгейінде жұмыс істеуіне және жеке мақсаттар қоюына мүмкіндік береді, бұл шеберліктің жоғарылауына әкеледі.

2. Қолдау атмосферасын құру. Қатысушылар өз тәжірибелері мен қателерімен еркін бөлісетіндей қолайлы оқу жағдайын жасау маңызды. Бұған қатысушылар арасындағы сенімді қарым-қатынастарды дамытуға ықпал ететін топтық әрекеттерді, рөлдік ойындарды және басқа да интерактивті әдістерді қолдану арқылы қол жеткізуге болады.

3. Тренингтердің ұзақтығы мен жүйелілігі. Қатысушыларға алған білімдері мен дағдыларын бекітуге көбірек уақыт беру үшін оқу бағдарламаларын әртараптандыру және ұзарту ұсынылады. Айына бір рет сияқты тұрақты аралықтармен қосымша сессияларды енгізу мотивация деңгейін сақтауға көмектеседі және қатысушыларға өтілген тақырыптарға оралуға мүмкіндік береді.

4. Бағалау және кері байланыс. Кері байланыс арқылы жүйелі түрде үлгерімді бағалау мұғалімнің белсенділігін айтарлықтай арттырып, нәтижелерді жақсартады. Әрбір тренингтің соңында сауалнамалар мен топтық талқылауларды пайдалану қатысушыларға өздерінің күшті және әлсіз жақтарын жақсырақ түсінуге және жаттықтырушыларға топтың қажеттіліктеріне сәйкес өз көзқарастарын өзгертуге мүмкіндік береді.

Бұл ұсыныстар неғұрлым тиімді және әлеуметтік педагогтердің қажеттіліктеріне бейімделген білім беру ортасын құруға бағытталған, бұл өз

кезегінде кәсіби қызметтегі дискурсивтік құзыреттіліктің жоғары деңгейіне ықпал етуі керек.

Әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілік деңгейін арттыру үшін келесі нақты кеңестер мен стратегияларды ұсынуға болады:

1. Тыңдау дағдыларын жүйелі түрде жаттықтыру. Әлеуметтік педагогтер белсенді тыңдау әдістерін қолдану арқылы тыңдау дағдыларын белсенді түрде дамытуы керек. Мысалы, әңгімелесушіңіздің айтқанын қайталауға, нақтылау сұрақтарын қоюға және кері байланыс беруге жаттыға аласыз. Бұл студенттердің және олардың отбасыларының қажеттіліктері мен сезімдерін жақсы түсінуге ғана емес, сонымен қатар сенім атмосферасын құруға көмектеседі.

2. Сіздің ұстанымдарыңыздың аргументі. Өз ойыңызды нақты тұжырымдап, дәлелдеуді үйрену маңызды. Әрбір мәлімдеме үш аргументпен расталатын «үш нүкте» әдісін қолдану ұсынылады. Бұл сіздің дәлелдеріңіздің құрылымын есте сақтауға және мәлімдемелеріңізге сенімділікті арттыруға көмектеседі.

3. Кәсіби тренингтерге қатысу. Дискурстық дағдыларды дамыту бойынша мамандандырылған тренингтерге және басқа да осыған ұқсас іс-шараларға үнемі қатысу білім мен алған құзыреттіліктерді әлеуметтендіруге көмектеседі. Тренингтерді өз қажеттіліктеріңіз бен қызығушылықтарыңызға қарай таңдау маңызды.

4. Әріптестерімен тәжірибе алмасу. Әлеуметтік педагогтер арасында пікір алмасу және тәжірибе алмасу алаңдарын құру олардың біліктілігін арттыруға көмектеседі. Кәсіпқойлар өздерінің табысты тәжірибелерімен және қиындықтарымен бөлісетін тұрақты кездесулер немесе семинарлар командадағы дискурсивтік құзыреттіліктің жалпы деңгейін жоғарылатуы мүмкін.

5. Заманауи технологияларды қолдану. Әлеуметтік педагогтер қазіргі заманғы технологиялардың мүмкіндіктерін белсенді пайдалануы керек, мысалы, онлайн оқыту платформалары мен форумдар, олар дискурсивтік дағдыларды дамыту үшін қосымша ресурстарды қамтамасыз ете алады. Вебинарлар, оқу бейнелері және онлайн курстар көкжиектеріңізді кеңейтуге және өзара әрекеттесудің жаңа әдістерін алуға көмектеседі.

Тыңдау, дәлелдеу, диалог және қақтығыстарды шешудің жалпы жақсаруымен қатар, біз тренингтер барысында әзірленген дискурсивті құзыреттілік әдістемелерінің іс жүзінде қалай қолданылғанын – ата-ана құқығынан айырылған отбасылардағы медиация мысалында қолданылғанын байқадық.

Мәтінмән. Күрделі әлеуметтік-экономикалық қиындықтарды бастан өткерген отбасы жанұя ішілік жанжалдардың өршуіне және қорғаншылық органдарының қолдауының болмауына байланысты баласын алып тастау қаупіне тап болды.

Кесте 3 - Педагог-медиатордың негізгі әдістері

Қабылдау	Сипаттама
Эмпатикалық рефлексиямен белсенді тыңдау	Мұғалім әрбір адам өз көзқарасын сенімді түрде білдіре алатын және олардың шынымен тыңдалғанын сезіне алатын ыңғайлы атмосфераны құрды.
Конструктивті аргументация «тезис – дәлел – мысал».	Тараптар өздерінің аландаушылықтары мен ұсыныстарын анық және қисынды тұжырымдауды үйренді, бұл эмоциялардан шешімдерді бірлесіп іздеуге көшуге көмектесті.
Диалогтың реттелген форматы	Енгізілген ережелер – сөйлеу уақытын шектеу, өзара айыптауға тыйым салу және құрметпен сөйлеуге баса назар аудару – «тұйықтан» шығуға және келісілген қолдау жоспарын әзірлеуге мүмкіндік берді.

Осы дағдылардың арқасында отбасы және қорғаншылық органдары ата-ана құқықтарын қалпына келтірудің кезең-кезеңімен бағдарламасын келісіп, оңалту шараларының барысы туралы тұрақты есеп беру механизмін бекітті, әрі қарай қолдау көрсету үшін психолог пен әлеуметтік қызметкердің «сенім шеңберін» құрады.

Бұл мысал дискурсивтік құзыреттілік абстракция емес, практикалық құрал, онсыз күрделі әлеуметтік мәселелерді тиімді шешу мүмкін емес екенін анық көрсетеді. Әсіресе медиацияны қажет ететін істерде (ата-ана құқығынан айыру, отбасылық даулар), белсенді тыңдау әдістері, нақты дәлелдер мен диалогтың қатаң ережелері консенсусқа жетуге және баланы қауіпсіз ортаға қайтаруға мүмкіндік береді.

Бұл салада дискурсивтік құзыреттілік және оны дамыту туралы білімді тереңдетуге бағытталған одан әрі зерттеудің бірнеше бағыттарын анықтауға болады. Бұған дискурсивтік құзыреттіліктің көп сатылы дамуына және білім беру саясатындағы өзгерістер сияқты әртүрлі факторлардың ықпалына бағытталған ұзақ мерзімді зерттеулер кіреді. Оқытудың әртүрлі әдістеріне, соның ішінде топтық өзара әрекеттесу және драматизация сияқты инновациялық тәсілдерге талдау жүргізу, ең тиімді тәжірибелерді анықтау маңызды. Мәдени және жас аспектілерін қоса алғанда, контекстті зерттеу белгілі бір жағдайларда қандай тәсілдердің жақсы жұмыс істейтінін анықтауға көмектеседі. Психология мен әлеуметтануды қамтитын пәнаралық зерттеулер дискурсивтік құзыреттілік тетіктерін түсінуді тереңдете алады, ал оны бағалаудың стандартты құралдарын құру диагностиканы дәлірек жүргізуге және әртүрлі контексттердегі нәтижелерді салыстырмалы талдауға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Зерттеу барысында әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігі олардың кәсіби қызметінің тиімділігіне әсер ететін негізгі фактор екені анықталды. Эксперимент нәтижелері бақылау тобымен

салыстырғанда тренингтен өткен эксперименттік топ қатысушыларының дискурсивтік құзыреттілік деңгейінің айтарлықтай жақсарғанын көрсетті. Дискурсивтік құзыреттілік бойынша орташа балл 30%-ға өсті, бұл қолданылатын оқыту әдістерінің тиімділігін растайды.

Зерттеудің негізгі нәтижелері мыналарды қамтиды:

1. Тренингтердің тиімділігі. Тренингтер мен семинарлар сияқты инновациялық әдістерді қолдану әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілік деңгейін айтарлықтай арттырады, бұл өз кезегінде олардың студенттермен, ата-аналармен және әріптестермен қарым-қатынасын жақсартады.

2. Дағдылардың әртүрлілігі. Тыңдау, дәлелдеу, диалог және қақтығыстарды шешу дағдыларын дамыту статистикалық деректермен расталған дискурсивтік құзыретті арттырудың маңызды аспектісі болып табылады.

3. Үздіксіз білім алу қажеттілігі. Әлеуметтік педагогтер білім беру ортасындағы өзгерістерге және студенттердің қажеттіліктеріне бейімделу үшін өздерінің білімі мен дағдыларын үнемі жаңартып отыруы керек.

Бұл тұжырымдар әлеуметтік педагогтерді кәсіби даярлаудың құрамдас бөлігі ретінде дискурсивтік құзыреттілік маңыздылығын және оның білім беру үдерісінің сапасына әсерін көрсетеді.

Әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігі саласындағы жұмыстың болашақ бағыттарын қамтуы мүмкін:

1. Жаңа технологияларды интеграциялау. Дискурсивтік құзыреттілікке үйрету және жақсарту үшін цифрлық платформалар мен онлайн ресурстарды пайдалану. Бұған вебинарлар, онлайн курстар және тәжірибе алмасуға арналған интерактивті платформалар кіруі мүмкін.

2. Мамандандырылған бағдарламаларды әзірлеу. Әртүрлі білім беру деңгейлері мен студенттердің әртүрлі топтарымен жұмыс істеу ерекшеліктері жағдайында дискурсивтік құзыреттілікті дамытуға бағытталған бағдарламаларды құру.

3. Пәнаралық зерттеу. Дискурсивтік құзыреттілік тетіктерін және оның білім беру үдерісіне әсерін жақсырақ түсіну үшін психология және әлеуметтану сияқты басқа салалармен ынтымақтастықты тереңдету.

4. Бағалау және бақылау. Қолданылатын әдістердің тиімділігін жүйелі түрде бақылауға және бағалауға мүмкіндік беретін дискурсивтік құзыреттілік деңгейін бағалаудың стандартты құралдарын әзірлеу.

5. Кәсіби қоғамдастықтарды қалыптастыру. Әлеуметтік педагогтер үшін өз жұмысының тәжірибесімен, әдістерімен және нәтижелерімен бөлісетін желілер мен қауымдастықтарды құру, бұл кәсіптегі дискурсивтік құзыреттіліктің жалпы деңгейін арттыруға ықпал етеді.

Осылайша, әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін дамыту олардың кәсіби шеберлігін арттырып қана қоймайды, сонымен

қатар жалпы білім беру процесіне оң әсер етеді, неғұрлым тиімді және қолайлы білім беру ортасын құруға ықпал етеді.

Conflicts of interest: The authors declare that there is no conflict of interest, all the authors had an equal contribution in the preparation of this material.

Financing: No financing was provided by third-party organizations.

ӘДЕБИЕТ

[1] Murzina O. Media competence and media literacy: the essence of concepts // Continuing Professional Education: Theory and Practice. – 2021. – №4. – P.18-23.

[2] Отделёнова Д.А. Дискурсивная компетенция как компонент коммуникативной компетенции // Научный лидер. – 2023. – №36(134).

[3] Kozlova A. Scientific interpretations of discursive competence in teaching a foreign language to students of higher and secondary education // Vestnik of Samara State Technical University Psychological and Pedagogical Sciences. – 2022. – №19. – P. 17-30.

[4] Мугаллимова С. О роли дискурсивной компетенции в подготовке учителя математики // Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 130-летию со дня рождения А.С. Макаренко. 15-16 марта 2018г., Москва, МГОУ. – 2018. – С. 410-414.

[5] Abdiyazova S.A. Effective teaching methods in primary school // European international journal of pedagogics. – 2023. – №10. – P.32-36.

[6] Бисенбаева Ж.Н., Алимбетов К.А., Тамаев А.Т., Сейсенбиева Э. Модель формирования коммуникативной компетентности будущего учителя // Вестник КазУМОиМЯ им Абылай хана. Известие. Серия Педагогические науки. – 2024. – Т.74. – №3.

[7] Marc C., Dimény D., Bacter C. The social worker-client relationship: difficulties and solutions // Bulletin of the Transilvania University of Braşov Series VII Social Sciences Law – 2019. – №61(12). – P.377-386.

[8] Skutil M., Havlíčková K., Matějčková R. Educational Process in Terms of Teaching Methods and Organizational Forms in Small Schools. Procedia - Social and Behavioral Sciences. – 2019. – №174. – P.2560-2565.

[9] Сейітов С.А. Дискурсивтік құзыреттіліктің әлеуметтік педагогтың кәсіби қызметіндегі маңызы. // Журнал педагогических исследований. – 2021. – №12(3). – Б. 45-52.

[10] Тұрсынова М.К. Әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін арттыру: эксперименттік зерттеу нәтижелері. // Халықаралық білім беру журналы. – 2021. – №15(1). – Б. 102-110.

[11] Нұрмұхамедова А.Б. Әлеуметтік педагогтердің дискурсивтік құзыреттілігін арттыруға арналған инновациялық әдістер. // Педагогика және психология. – 2019. – №8(2). – Б. 78-85.

[12] García-Carrión R., López de Aguileta G., Padrós M., Ramis-Salas M.

Implications for Social Impact of Dialogic Teaching and Learning // *Frontiers in Psychology*. – 2020. – №11.

[13] Lefstein A., Snell J. Better than Best Practice: Developing Teaching and Learning through Dialogue. – 2016.

[14] Yarmakeev I., Abdrafikova A.R., Pimenova T., Sharafieva.A.M. Formation of discursive competence in EFL class // *Journal of Language and Literature*. – 2016. – №7. – P.185-190.

[15] Al-Said K., Semenychева I., Voronova L. Aspects of fostering social educators' communicative competence: students' opinions (using an interactive discussion club as an example) // *Cogent Education*. – 2024. – №11.

REFERENCES

[1] Murzina O. Media competence and media literacy: the essence of concepts // *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. – 2021. – №4. – P.18-23.

[2] Otdelyonova D.A. Diskursivnaya kompetentsiya kak komponent kommunikativnoy kompetentsii (Discursive competence as a component of communicative competence) // *Scientific leader*. – 2023. – №36(134). [in Rus.]

[3] Kozlova A. Scientific interpretations of discursive competence in teaching a foreign language to students of higher and secondary education // *Vestnik of Samara State Technical University Psychological and Pedagogical Sciences*. – 2022. – №19. – P. 17-30.

[4] Mugallimova S. O roli diskursivnoy kompetentsii v podgotovke uchitelya matematiki (On the role of discursive competence in training a mathematics teacher) // *Proceedings of the International scientific and practical conference dedicated to the 130th anniversary of the birth of A.S. Makarenko. March 15-16, 2018, Moscow, Moscow State University of Economics*. – 2018. – P. 410-414. [in Rus.]

[5] Abdiyazova S.A. Effective teaching methods in primary school // *European international journal of pedagogics*. – 2023. – №10. – P.32-36.

[6] Bisenbaeva Zh.N., Alimbetov K.A., Tamayev A.T., Seysenbieva E. Model formirovaniya kommunikativnoy kompetentnosti budushchego uchitelya (Model of formation of communicative competence of future teachers) // *Herald of KazUMOiMYa named after Ablai Khan. News. Series Pedagogical Sciences* – 2024. – T.74. – №3. [in Rus.]

[7] Marc C., Dimény D., Bacter C. The social worker-client relationship: difficulties and solutions // *Bulletin of the Transilvania University of Braşov Series VII Social Sciences Law* – 2019. – №61(12). – P.377-386.

[8] Skutil M., Havlíčková K., Matějčková R. Educational Process in Terms of Teaching Methods and Organizational Forms in Small Schools. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. – 2019. – №174. – P.2560-2565.

[9] Seyitov S.A. Diskursivtik quzırrettiliktin äleumettik pedagogtin

kásibi kyzmetindegi máńizi (The importance of discursive competence in the professional activity of a social educator) //Journal of Educational Research. – 2021. – №12(3). – P. 45-52. [in Kaz.]

[10] Tursynova M.K. Äleumettik pedagogterdin diskursivtik quzırrettiligin arttyru: eksperimenttik zertteu nátizheleri (Improving the discursive competence of social educators: results of an experimental study) //International Journal of Education. – 2021. – №15(1). – P. 102-110. [in Kaz.]

[11] Nurmukhamedova A.B. Äleumettik pedagogterdin diskursivtik quzırrettiligin arttyrýǵa arnalǵan innovatsiyalyq ádister (Innovative methods for improving the discursive competence of social educators) //Pedagogy and psychology. – 2019. – № 8(2). – P. 78-85. [in Kaz.]

[12] García-Carrión R., López de Aguileta G., Padrós M., Ramis-Salas M. Implications for Social Impact of Dialogic Teaching and Learning // Frontiers in Psychology. – 2020. – №11.

[13] Lefstein A., Snell J. Better than Best Practice: Developing Teaching and Learning through Dialogue. – 2016.

[14] Yarmakeev I., Abdrafikova A.R., Pimenova T., Sharafieva.A.M. Formation of discursive competence in EFL class // Journal of Language and Literature. – 2016. – №7. – P.185-190.

[15] Al-Said K., Semenycheva I., Voronova L. Aspects of fostering social educators' communicative competence: students' opinions (using an interactive discussion club as an example) // Cogent Education. – 2024. – №11. D

МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ ДИСКУРСИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

*Калыкова А.О.¹, Аринова Б.А.²

*^{1,2}Казахский национальный университет имени аль-Фараби,
Алматы, Казахстан

Аннотация. Целью данной статьи является исследование дискурсивной компетентности социального педагога как ключевого аспекта его профессиональной подготовки, а также разработка методов ее развития в контексте образовательного процесса. В условиях глобальных изменений и стремительного развития сферы образования важность эффективного взаимодействия педагогов, учащихся и их родителей стала особенно актуальной. Дискурсивная компетентность играет важнейшую роль в обеспечении коммуникации, поскольку способствует успешному взаимодействию участников образовательного процесса, включая преподавателей, учащихся и родителей. Этот аспект работы социального педагога способствует пониманию и взаимопониманию, что в свою очередь улучшает образовательные и социальные результаты.

В статье анализируются методы и подходы, направленные на развитие

дискурсивной компетентности социального педагога. Среди них выделяются тренинги, семинары, проектное обучение и другие педагогические методы. Обучение делает акцент на практическом применении этих методик, помогая улучшить ключевые навыки, такие как активное слушание, рассуждение, диалог и разрешение конфликтов.

Большое внимание уделено результатам экспериментальных исследований, проведенных среди социально-педагогических работников. Участники, прошедшие специальное обучение, продемонстрировали повышение уровня дискурсивной компетентности. Эти данные подтверждают эффективность предлагаемых методов обучения. Результаты эксперимента также показали, что тренинги и семинары способны улучшить способности участников к логическому анализу, ведению диалога и разрешению конфликтов. Подчеркивается важность использования образовательных технологий для повышения качества процесса.

В статье рассматриваются аспекты личностного подхода к обучению, создания благоприятной атмосферы для общения, внедрения современных технологий. Это помогает создать гибкую среду обучения, которая эффективно отвечает потребностям участников. Автор подчеркивает необходимость постоянного развития дискурсивной компетентности социального педагога для удовлетворения быстро меняющихся образовательных и социальных потребностей.

Наконец, подчеркивается важность непрерывного обучения и профессионального развития в области дискурсивной компетентности. Это является условием повышения качества образовательного процесса и успешного взаимодействия участников образовательной среды. Эффективная коммуникация является основой продуктивного взаимодействия, способствующего достижению более высоких образовательных и социальных результатов.

Ключевые слова: дискурсивная компетентность, коммуникация, метод, образовательная среда, профессиональная подготовка, активное слушание, рассуждение, инновационные технологии

METHODS FOR DEVELOPING THE DISCURSIVE COMPETENCE OF A SOCIAL EDUCATOR

*Kalykova A.O.¹, Arinova B.A.²

*^{1,2} Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Republic of Kazakhstan

Abstract. The purpose of this article is to study the discursive competence of a social educator as a key aspect of his/her professional training, as well as to develop methods for its development in the context of the educational process. In the context of global changes and rapid development of the education sector, the importance of effective interaction between teachers, students and their

parents has become especially relevant. Discursive competence plays a crucial role in ensuring communication, as it contributes to the successful interaction of participants in the educational process, including teachers, students and parents. This aspect of the social educator's work contributes to understanding and mutual understanding, which in turn improves educational and social outcomes.

The article analyzes the methods and approaches aimed at developing the discursive competence of a social educator. Among them are trainings, seminars, project-based learning and other pedagogical methods. The training focuses on the practical application of these methods, helping to improve key skills such as active listening, reasoning, dialogue and conflict resolution.

Much attention is paid to the results of experimental studies conducted among social and pedagogical workers. Participants who underwent special training demonstrated an increase in the level of discursive competence. These data confirm the effectiveness of the proposed teaching methods. The results of the experiment also showed that trainings and seminars can improve the participants' abilities in logical analysis, dialogue and conflict resolution. The importance of using educational technologies to improve the quality of the process is emphasized.

The article discusses aspects of a personal approach to learning, creating a favorable atmosphere for communication, introducing modern technologies. This helps to create a flexible learning environment that effectively meets the needs of participants. The author emphasizes the need for continuous development of the discursive competence of a social educator to meet rapidly changing educational and social needs.

Finally, the importance of continuous learning and professional development in the field of discursive competence is emphasized. This is a condition for improving the quality of the educational process and successful interaction of participants in the educational environment. Effective communication is the basis for productive interaction that contributes to the achievement of higher educational and social results.

Keywords: discursive competence, communication, method, educational environment, professional training, active listening, reasoning, innovative technologies

Мақала түсті / Статья поступила / Received: 29.04.2025.

Жариялауға қабылданды / Принята к публикации / Accepted: 25.09.2025.

Авторлар туралы мәлімет:

Калыкова Алмагуль Оралбековна – әл-Фараби атындағы ҚазҰУ философия және саясаттану факультеті, «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» білім беру бағдарламасының PhD докторанты,

Алматы қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: a.oralbekovna@mail.ru, <http://orcid.org/0000-0001-5762-6264>

Аринова Бахыт Айтуовна – педагогика ғылымдарының кандидаты, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ философия және саясаттану факультетінің аға оқытушысы, Алматы қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: baxit-a@mail.ru, <http://orcid.org/0000-0002-4313-1284>

Информация об авторах:

Калыкова Алмагуль Оралбековна – PhD докторант ОП «Социальная педагогика и самопознание», факультет философии и политологии, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Республика Казахстан; e-mail: a.oralbekovna@mail.ru, <http://orcid.org/0000-0001-5762-6264>

Аринова Бахыт Айтуовна – кандидат педагогических наук, старший преподаватель, факультет философии и политологии, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Республика Казахстан; e-mail: baxit-a@mail.ru, <http://orcid.org/0000-0002-4313-1284>

Information about the authors:

Kalykova Almagul Oralbekovna – PhD student EP «Social Pedagogy and Self-Knowledge», Faculty of Philosophy and Political Science, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Republic of Kazakhstan; e-mail: a.oralbekovna@mail.ru, <http://orcid.org/0000-0001-5762-6264>

Arinova Bakhyt Aituovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Faculty of Philosophy and Political Science, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, The Republic of Kazakhstan; e-mail: : baxit-a@mail.ru <http://orcid.org/0000-0002-4313-1284>